

Etapas per a la història dels museus de Catalunya

De l'ATMC a l'AMC

ANDREA A. GARCIA
Museòloga

Con fecha 8.VII.1977, un grupo de profesionales de los museos catalanes se reunieron en el Colegio Oficial de Funcionarios de la Administración Local de la provincia de Barcelona, bajo el amparo de la Comisión de Cultura de aquella entidad. Su intención era crear una plataforma de debate formada por los trabajadores de los museos de Catalunya. Ésta, además, tenía que ser capaz de elaborar documentos que pudieran ser útiles cuando tuvieran que formularse, desde un principio, la futura política museológica del país. De hecho, este colectivo recogía la inquietud y el espíritu crítico manifestado por: intelectuales, artistas, periodistas, profesores, etc. referente a la situación de los museos catalanes, tanto en los medios de comunicación como en reuniones organizadas en la etapa predemocrática.

On 8 July 1977 a group of professional staff from the Catalan museums met at the Col·legi Oficial de Funcionaris de l'Administració Local (Official Association of Local Government Employees) in the province of Barcelona, under the aegis of the city's Comissió de Cultura (Arts Council). Their intention was to create a platform for debate for museum staff in Catalonia. It would also be equipped to prepare documents that could be useful when re-formulating anew the future museological policy of the country. In practice, this group brought together the concerns and critical interest of: intellectuals, artists, journalists, lecturers, etc. on the situation of Catalan museums, both before the media and at meetings organised in the pre-democratic era.

El 2003 va fer vint-i-cinc anys i escaig que un grup de professionals dels museus catalans es reuniren (8-VII-1977) al Col·legi Oficial de Funcionaris de l'Administració Local de la província de Barcelona, sota l'aixopluc de la Comissió de Cultura d'aquella entitat. La seva intenció fou crear una plataforma de debat formada pels treballadors dels museus de Catalunya. Aquesta, a més, havia de ser capaç d'elaborar documents que poguessin ser útils a l'hora de formular-se de cap i de nou la futura política museològica del país. De fet, aquest col·lectiu recollia la inquietud i l'esperit crític manifestat per: intel·lectuals, artistes, periodistes, professors, etc. quant a la situació dels museus catalans, tant als mitjans de comunicació com en reunions organitzades en l'etapa predemocràtica¹.

L'INICI DEL MOVIMENT ASSEMBLEARI

El punt d'inflexió fou la reunió que va tenir lloc a la Fundació Miró (22-VII-1977). De fet, en desplaçar la reunió del Col·legi a un centre museístic, n'amplià la participació territorial i l'assistència de professionals de museus no funcionaris.

Val a dir que s'hi aplegaren més d'una cinquantena de col·legues.

De la trobada, podríem citar la declaració assumida pels assistents en relació amb: «la necessitat urgent de reorganitzar els museus de Catalunya dins el nou marc polític derivat del restabliment de les institucions autonòmiques de govern, i recuperar sota llur jurisdicció tot el patrimoni museístic català dependent fins ara de l'administració central» (ATMC, 1984, p. 6). En la mateixa reunió, es va formar una Comissió d'Estudi encarregada d'elaborar l'esborrany del *Projecte d'estructuració dels serveis museístics de Catalunya* (ATMC, 1984, p. 11-14). Aquest document va ser presentat a l'assemblea constituent del moviment professional.

L'ASSEMBLEA DE TREBALLADORS DE MUSEUS DE CATALUNYA

La primera Assemblea de Treballadors de Museus de Catalunya (ATMC) va tenir lloc a la Fundació Miró (12-X-1977). S'hi donaren cita cent cinquanta representants de vint-i-cinc localitats diferents i una cinquantena

d'institucions museístiques de Catalunya. També va destacar l'assistència de personalitats procedents de les institucions culturals i d'estudi com la UdB, entre d'altres, i la representació del CCC. L'ambient més ciutadà el donaren els estudiants i els mitjans de comunicació.

D'aquesta reunió destaca la presentació, el debat i l'aprovació del projecte esmentat i la seva ampliació amb el document *Els Serveis museístics dins l'àmbit de la Conselleria de Cultura* (ATMC, 1984, p. 24-28). També va significar l'organització del moviment en tres nivells: l'Assemblea General, les Comissions Tècniques de Treball² i la Comissió Permanent. Aquests darrer organisme tindria com a funció organitzar les assemblees i negociar el reconeixement oficial de l'entitat. La vitalitat del moviment es fa palès tant en la continuació dels seus treballs tècnics com en la participació als debats públics³.

Entre els anys 1979 i 1980 vivim les primeres eleccions democràtiques després del franquisme. Primer als municipis catalans i després per a la recuperada Generalitat de Catalunya. Mentre la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament de Barcelona crea la Ponència de Reforma dels Museus Municipals, el conseller Max Canher inicia les converses amb una representació de la Comissió Permanent de l'ATMC (28-VI-1980) per estudiar possibles col·laboracions. A la IV Assemblea (Tarragona, 14-IX-1980) es vota una llista de persones susceptibles de convertir-se en cap del Servei de Museus de la

Generalitat de Catalunya⁴ (ATMC, 1984, p. 134). El company que ocupà el càrrec fou Josep Guitart⁵, el qual va saber interpretar moltes de les nostres preocupacions, tot i que no va assolir l'èxit desitjat en l'elaboració de la tant vindicada Llei de museus.

ASSOCIACIÓ DE TREBALLADORS DE MUSEUS DE CATALUNYA

Gràcies a la voluntat dels implicats i de les gestions realitzades, el moviment assembleari passà a ser una associació legalment constituïda. La nova entitat era festejada en el marc de la V Assemblea, els dies 5 i 6 de març de l'any 1983 al Museu Municipal de Badalona.

És una etapa de forta creativitat, en la qual destaquen la publicació d'estudis monogràfics i l'edició de la revista de l'entitat. Les Comissions Tècniques segueixen el seu camí sota un ideari que responia a la necessitat de fer canviar els museus catalans. És a dir, uns centres que somiàvem immersors en la societat moderna; molt pròxims al conjunt de la població; dotats de recursos econòmics i de serveis, així com dels mitjans tècnics i humans necessaris per aconseguir la seva missió. Des de la seva creació, aquestes comissions varen jugar una doble funció: la de facilitar l'intercanvi d'informació entre els museus i la de ser veritables circuits d'aprenentatge.

A poc a poc, el país va recuperant-se. Les administracions públiques van fent camí, avançant o retrocedint en temes que afecten els

¹ D'aquest període destaca la polèmica sobre l'emplaçament del MAC (1969-1973); la promulgació de la Ley de educación (1970); el Col·loqui sobre la problemàtica dels museus d'art de Barcelona, organitzat per la Joven Cámara, (1971); l'escrit dels artistes de BCN sobre el deficient estat dels museus (1971); la creació del Grup d'Art i Pedagogia (1972); la inauguració de la Fundació Miró (1975); la Tancada de la Virreina (1976) o l'organització del CCC (1975-1977).

² Comissions Tècniques creades foren les dels museus: d'Història; d'Art; de Ciències, d'Etnologia i Cultura Popular, Locals; de Conservació i Restauració; de Documentació i Publicacions; de Difusió Cultural; de Relacions amb Institucions, Museu i Congressos i de Recerca; de Personal..

³ II Assemblea, (Lleida, 29-I-1978-) Materials per a una política de Museus. Conclusions de les Comissions Tècniques de Treball de la Primera Assemblea de Museu de Catalunya; III Assemblea, (Girona, 14-VI-1979), Presentació del documents Política Cultural Museística i Avantprojecte de Reglament de la Junta de Museus de Catalunya o la presentació del Llibre blanc dels museus de la ciutat de Barcelona. (Barcelona, 15-III-1979).

⁴ El resultat de les votacions fou: J. Guitart i F. Tarrats (més de 30 vots) i E. Morral i P. Verrié (més de 20 vots).

⁵ De la seva etapa és: l'organització de la Comissió Assessoradora de Museus (1981), la creació de l'Escola Catalana de Museologia (1983) i la formació de la Xarxa de Museus Comarcals de Catalunya.

museus catalans i els seus professionals. D'aquesta etapa és l'acord de l'Ajuntament i la Diputació de Barcelona per recuperar la Casa de la Caritat com a seu del futur CCCB (1985-1994); la signatura interinstitucional per a la rehabilitació del Palau Nacional (1990), l'aprovació de Llei de museus (29-X-1990), dins de la qual figura la creació de la Junta de Museus de Catalunya.

Al costat d'aquestes previsibles millores, la nova ATMC viurà, amb impotència, la manca de recursos per mantenir la Xarxa de Museus Comarcals; la fi de l'Escola Catalana de Museologia (1989); la destinació de recursos públics per impulsar equipaments del sector privat -Museu de la Pell, instal·lació de la col·lecció Thyssen-Bornemisza- entre d'altres.

A mesura que l'estructura política s'enforteix, l'ATMC es debilita. Cada vegada sembla més inútil mantenir-se actiu, sobretot tenint com ja teníem una llei de museus i del patrimoni i la Junta de Museus de Catalunya. Seria aquesta la que vetllaria per la política museològica del nostre país. I així, confiada i sense capacitat de convocatòria, l'ATMC es mantindria inactiva i esperant la seva recuperació. No seria just, però, donar per finalitzada aquesta etapa sense dedicar un record a la nostra entranyable Irene Peypoch i els companys que com ella ens han deixat pel camí.

ASSOCIACIÓ DE MUSEÒLEGS DE CATALUNYA

El relleu del moviment professional a l'ATMC tingué un marcat caire generacional. En aquest sentit, foren els

membres més joves els que amb marcada voluntat de servei varen transformar l'antiga associació amb l'Associació de Museòlegs de Catalunya (1995). Els motius de la renovació són evidents ja que, a més de proposar-se reforçar la singularitat de la professió, defensen la necessitat que els museus es dotin de personal qualificat. A més, val a dir que l'evolució de la museística al nostre país no es desenvolupa de la manera que l'ATMC preveia (GARCIA; MENÉNDEZ, 1999, p. 243-246). No costa gaire adonar-se de l'incompliment parcial de l'aplicació de la Llei de museus. Així com de la manca d'independència i eficàcia de la Junta de Museus de Catalunya en l'assoliment dels objectius que pretenia.

En el present que vivim i en el futur que s'endevina, els museus i els seus programes resten subordinats a la seva rendibilitat econòmica (DDAA, ICOM 2001 Barcelona) i quantitativa, com argumenta Vicente Todolí: «Si los números sólo justifican un programa es que entonces no nos diferenciamos tanto de la televisión, es la cultura del Gran Hermano [...] parece que un director de museo no tienen otra salida que comprar silencios y buscar adhesiones» (MOLINA, Ángela, 2003, p. 2). Aquesta situació genera més pobresa de continguts i la desmotivació de la comunitat museística.

Es per tot això que l'AMC té un llarg camí a recórrer, ple d'incerteses i reptes, una via de treball que no voldriem fer sols. Es per això que cerquem vies de col·laboració que, com aquesta revista, obrin camins al diàleg.

Bibliografia

ATMC (1984). *Documents – I*. Barcelona: ATMC.

ATMC. COMISSIÓ TÈCNICA DE MUSEUS LOCALS I COMARCALS, (1985). *Primeres Jornades de Museologia. Montserrat / Montblanch*. Granollers, ATMC.

DDAA (2001). «Gestionando el cambio: el museo frente a los retos económicos y sociales» A: *Noticias del ICOM*, vol. 54, 2001, núm. 3, Especial, 2001.

DDAA, (1972). *El museo de arte: proyecto de planificación. Sus posibilidades en Barcelona*. Barcelona, Joven Cámara.

DDAA (1972). *El museo de arte: proyecto de planificación. Sus posibilidades en Barcelona*. Barcelona, Joven Cámara de Barcelona.

GARCIA, A. I MENÉNDEZ, F. X. (1999). «Els museus a Catalunya 1977-1997». A: DDAA, *De les Idees als fets. Reflexions al cap de 20 anys del Congrés de Cultura Catalana*. Barcelona: Edicions 62. p. 243-246.

GENERALITAT DE CATALUNYA, (1984). *Llibre blanc dels Museus de Catalunya*. Sabadell: Departament de Cultura de la Generalitat de Catalunya.

MOLINA, À., Vicente Todolí, *Los museos huelen demasiado a cementerio*. Barcelona, El País, 11-1-2001, Bèbela, p. 2.

[ROCA, F. (COORDINADOR)], (1979). *Llibre blanc dels museus de la ciutat de Barcelona*. Barcelona, Ajuntament de Barcelona, (2a edició).